Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
työ- ja elinkeinojaosto

Lausunto

TEM/Juha Karila
TEM/Juhani Tirkkonen

3.11.2020

Viite: TeJE3 2020vp

HALLITUKSEN ESITYS VUODEN 2021 TALOUSARVIOKSI, HE 146/2020 VP

Suomen haasteet ja vuoden 2021 valtion talousarvioehdotuksen toimenpiteet hiilineutraalin Suomen ja ilmastotavoitteiden edistämiseksi erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla (PL 32).

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala toteuttaa kestävää talouskasvua edistävää kasvupolitiikkaa. Kasvun tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää. Kohtuuhintaisen energian saatavuuden turvaaminen on yksi talouskasvun perusta. Ilmastonmuutoksen torjunnassa hiilidioksidipäästöjen vähentäminen energiantuotannossa ja -käytössä sekä teollisuudessa on keskeisessä osassa hallituksen tavoitteen hiilineutraalisuuden saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Hallituksen tavoite edellyttää uutta kansallista ilmasto- ja energiastrategiaa. Strategian lähtökohtana ovat myös EU:n kehittyvät energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030 sekä energiaunioniin liittyvät tavoitteet. Uusi ilmasto- ja energiastrategia on tarkoitus antaa selontekona eduskunnalle syksyllä 2021.

Valtion vuoden 2021 talousarviossa energiapolitiikka nivoutuu ilmasto-, talous-, kuluttaja- ja ympäristöpolitiikkaan. Energiapolitiikalle asettavat reunaehtoja finanssipolitiikka, työllisyystavoitteet sekä ilmasto- ja ympäristövaatimukset. Talouskasvun edellytyksiin vaikuttaa merkittävästi tapa, jolla kansallisia ja Euroopan unionin energia- ja ilmastotavoitteita toteutetaan. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat kansainvälisistä ilmastosopimuksista johtuvat velvoitteet ja energian saannin toimitus- ja huoltovarmuus.

Energiatoimialan kasvihuonekaasupäästöjen vähenemä on hyvässä vauhdissa, mutta edellyttää suuria panostuksia muun muassa lämmityssektorin uusiin ratkaisuihin, älykkäisiin energiaverkkoihin ja ylipäänsä energiajärjestelmien väliseen integraatioon. Teollisuuden vähähiilistäminen on eräs keskeinen haaste 2035-tavoitteen saavuttamisessa. Tukien painopiste on uuden teknologian investointien ja innovaatioiden edistämisessä. Talousarviossa 2021 erityisesti energia- ja ilmastostrategian

toimeenpanoa tukevia määrärahoja ovat energiatuki ja uusiutuvan energian tuotantotuki.

Vuonna 2021 Suomen osuus huutokaupattavista päästöoikeuksista on arviolta noin 7,84 milj. päästöoikeutta.

Vuoden 2021 päästöoikeuden keskihinnaksi on arvioitu 26 euroa ja huutokauppatuloiksi 204 milj. euroa.

Vuoden 2021 huutokauppatuloja pienentää viime vuosien tapaan 1.1.2019 käynnistynyt markkinavakausvaranto, joka pienentää markkinoilla vallitsevaa ylijäämää vähentämällä huutokaupattavien päästöoikeuksien määrä merkittävästi. Toisaalta viime vuosina kohonnut päästöoikeuden hinta korottaa huutokauppatuloja.

Vuoden 2021 talousarvioon varataan 121 milj. euron arviomääräraha päästökauppakompensaatiota varten. Vuonna 2021 maksettava kompensaatiotuki määräytyy tarkasteluvuoden 2020 tietojen perusteella pois lukien päästöoikeuden hinta, jona käytetään tiettyjen johdannaissopimusten keskihintaa vuodelta 2019. Tämä on jo tiedossa.

Tuen määrä laitokselle määritetään viitejakson 2005–2011 sähkönkulutuksen tai tuotannon keskiarvon perusteella, mikä on sekin jo tiedossa aiempien maksatusten perusteella. Yhteenvetona voidaan todeta, että vuonna 2021 maksettavan tuen määrään liittyvä epävarmuus on melko pientä.

Energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuki

Hallitus päätti budjettiriihessä 2020, että *”nykymuotoinen päästökauppakompensaatio lakkaa voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti. Tilalle luodaan uusi energiaintensiivisten yritysten sähköistämistuki, joka kannustaa entistä tehokkaammin hiilineutraaliin tuotantoon, energiaintensiivisten yritysten sähköistämiseen ja joka huomioi kustannuskilpailukyvyn. […] Sähköistämistuki valmistellaan vuosille 2021-25.”*

Euroopan komissio antoi 21.9.2020 valtiontuen suuntaviivat, joiden mukaisena päästökaupan kompensaatiotukea tai sähköistämistuen kaltaista vastaavaa tukea saa myöntää kaudella 2021—2030. Tuki muuttuu ehdolliseksi, ja tuensaajilta edellytetään tiettyjä energiatehokkuus- tai muita toimia.

Jos sähköistämistuki maksetaan päästökaupan valtiontuen suuntaviivojen nojalla, mikä vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta, on joka tapauksessa päätettävä laitoskohtainen tukitaso. Komissio julkaisee tuen suuruuteen vaikuttavien parametrin lukuarvot vasta myöhemmin. On mahdollista asettaa tukiohjelman vuotuiselle kokonaiskustannukselle euromääräinen enimmäisbudjetti. Julkisen talouden suunnitelman kannalta sähköistämistuen pääpiirteet tulisi olla selvillä keväällä.

Jos tukea halutaan maksaa vuodelta 2021, täytyy hallituksen esitys (ns. budjettilaki) antaa eduskunnalle arviolta syyskuussa 2021. Tukiohjelman esinotifiointi komissiolle tulisi aloittaa mieluiten keväällä 2021, jolloin keskeinen rakenne olisi hyvä olla pääosin tiedossa.